

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Susanne Jungerstam, Maria Sund, Annika Wentjärvi :
Hälsocentral viktig för de äldre. Vasabladet 1.12.2017, s. 16.

Hälsovårdscentral viktig för de äldre

Med anledning av den pågående diskussionen om hur invånarna i Österbotten ser på social- och hälsovårdsservicens utveckling framöver vill vi påminna förändringsledare och andra intresserade om att många äldre som fyllde 65, 70, 75 och 80 år 2010 svarade på GERDA-enkäten samma år.

I enkäten ingick frågor inom många olika områden, men också om vilken service äldre personer använde sig av, och hur de upplevde kvalitet och tillgänglighet i hälsovård och äldreomsorg vid tidpunkten för enkätens ifyllande.

En i sammanhanget viktig fråga – som ursprungligen var initierad av Umeå kommun – var: "Vilka serviceinrättningar tycker du är viktiga att finns i nära anslutning till hemmet? Kryssa för tre alternativ". De alternativ som erbjöds omfattade både privata och offentliga inrättningar, inklusive apotek, församlingslokal, hälsovårdscentral, livsmedelsaffär, bank, och så vidare.

Resultatet i både Österbotten och Västerbotten gav vid handen att den serviceform som den näst största andelen äldre (56,5 procent) tyckte var viktig att ha nära hemmet var en hälsovårdscentral. Detta tycker vi är en viktig aspekt då vi planerar hälsovårdens servicenätverk inför framtiden, särskilt med beaktande av att äldre i framtiden förväntas bo allt längre i eget hem samtidigt som många äldre ofta slutar köra bil långt innan personen behöver andra former av stöd.

Med tanke på den tilltänkta val-

friheten är det samtidigt intressant att notera att drygt 40 procent av de svenskspråkiga som besvarade GERDA-enkäten tyckte att valfriheten år 2010 var antingen bra eller mycket bra, medan knappa 10 procent tyckte valfriheten var dålig eller ganska dålig. Resterande 50 procent kunde eller ville inte säga vad de tyckte.

Bland finskspråkiga var andelen som tyckte valfriheten var mycket eller ganska bra betydligt lägre (22 procent), men samtidigt var också andelen som inte kunde (eller ville) säga vad de tyckte högre (65 procent).

Resultaten indikerar att särskilt de svenskspråkiga äldre inte kände särskilt starkt för den utökade valfriheten som social- och hälsovårdsreformen möjligen skulle kunna medföra.

För de finskspråkiga äldres del är det mera tveksamt hur vi ska tolka resultaten, särskilt som en större andel av de finskspråkiga äldre var bosatta i tätorter där valfriheten i vilket fall som helst kan förväntas leda till flera serviceproducenter än på landsbygden i framtiden.

Med avseende på offentligt producerade serviceformer gav enkätsvaren också vid handen att de yngre äldre var mera kritiska till tillgängligheten och kvaliteten i den befintliga servicen än de som var något äldre.

Detta kunde delvis bero på att äldre oftare har haft en egen, personlig kontakt med hemservice, serviceboende eller bäddavdelning, vilket

i sin tur kan ha bidragit till en mera positiv syn på servicen.

Men här finns också en risk för att behovet färgar svaren: De allra äldsta är generellt sett oftare beroende av olika former av service, och då är många nöjda och tacksamma för den hjälp de får eftersom alternativet är ännu sämre.

Avslutningsvis kan sägas att de äldres upplevelser av kvalitet och tillgänglighet i ljuset av GERDA-enkäten inte ser ut att stöda en uppfattning om att större enheter skulle råda bot på det ökande behovet av vård och service för varken språkmajoritet eller språkminoritet.

Bland de äldre som deltog i GERDA-undersökningen förbättrades inte heller upplevelsen av kvalitet eller tillgänglighet i större kommuner. Att de äldre som bodde i mindre kommuner upplevde att kvaliteten och tillgängligheten av servicen var bättre än i stora kommuner kan också ge en fingervisning om att den upplevda kvaliteten och tillgängligheten kan komma att lida om avstånden mellan användare och social- och hälsovårdstjänster ökar i framtiden.

En del av ovanstående resultat är publicerade i rapporten Sund, M. (2015): "Äldres användning av service och uppfattning om social- och hälsovårdstjänster i Österbotten" som är fritt tillgänglig på <https://www.novia.fi/dmsdocument/81>.

Susanne Jungerstam

Maria Sund

Annika Wentjärvi

Yrkehögskolan Novia